

Луковець К. С.

студентка 3-го курсу Інституту прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Адвокатура є вкрай важливим інститутом правової держави, який діє для захисту конституційних прав і свобод громадян. Саме тому Конституція України у статті 59 визначила особливе місце адвокатури України (Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141). Конституція України закріплює право кожного на захист від обвинувачення і надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах.

Організація та принципи діяльності адвокатури визначаються Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». У частині першій ст. 4 Закон дає визначення принципів адвокатської діяльності, недотримання яких буде вважатися діяльністю, що не вписується в рамки закону. Так, адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів (Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. // Відомості Верховної Ради. — 2013. — № 27. — Ст. 282).

Суть принципу верховенства права означає абсолютний і безумовний пріоритет права, незалежно від того, хто стоїть перед законом. Головним критерієм верховенства права і законності будь-якого нормативного акта передусім є його відповідність Конституції як Основному Закону України, який має найвищу юридичну силу. У розбудові і діяльності адвокатури в цілому цей принцип закладається як одна з головних підвалин єдиної незалежної професійної правозахисницької інституції країни, як акт свідомого визнання і сприйняття конституційного пріоритету у всіх правотворчих та правозастосувальних процесах на теренах України (Фіолевський Д. П. Адвокатура: підручник. / Д. П. Фіолевський. — 3-тє вид., випр. і доп. — К.: Алерта, 2014. — 624 с.).

Для адвокатів принцип верховенства права набуває особливого значення, оскільки вони мають спрямовувати свою діяльність на захист загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, основним пріоритетом якого є права і свободи людини і громадянина. Визнання і дотримання принципу верховенства закону є однією з основних і невід'ємних ознак правової держави, у побудові якої бере активну участь адвокатура, керуючись своїм конституційним призначенням.

Для адвокатури законність — це орієнтир і суть курсу в організаційній і повсякденній діяльності, для адвоката законність — це інструмент повсякденної практики, це робочий і постійно діючий принцип. Він потребує від адвоката перш за все бездоганного знання закону, з яким йому довелося зіткнутися у даний момент.

Принцип законності в діяльності адвокатури в Україні дістає вияв у тому, що адвокати, захищаючи права та законні інтереси осіб, повинні

застосовувати не заборонені законодавчими актами засоби та методи. Будь-яка діяльність адвоката не може суперечити законодавству України та міжнародним нормам, ратифікованим належним чином в Україні. Адвокат також не може приймати завідомо незаконні доручення та використовувати протизаконні засоби, навіть для захисту законних інтересів своїх клієнтів. Так, адвокат не може давати клієнту поради, свідомо спрямовані на полегшення скоєння правопорушень, або іншим чином умисно сприяти їх скоєнню його клієнтом або іншими особами. Якщо клієнт наполягає на використанні засобів виконання доручення, котрі є протиправними або виходять за межі прав адвоката, останній повинен повідомити клієнта про неприпустимість їх застосування і вказати на можливі законні шляхи досягнення того самого або подібного результату, якщо такі існують. Якщо і за таких обставин не вдається узгодити з клієнтом зміну змісту доручення, адвокат зобов'язаний відмовитись від укладення договору з клієнтом. Адвокату категорично забороняється використовувати при виконанні доручення клієнта незаконні та неетичні засоби, зокрема спонукати свідків до надання завідомо неправдивих показань, вдаватися до протизаконних методів тиску на протилежну сторону чи свідків (погроз, шантажу тощо), використовувати свої особисті зв'язки для впливу прямо або опосередковано на суд або інший орган, перед яким він здійснює представництво, або захист інтересів клієнтів, використовувати інформацію, отриману від колишнього клієнта, конфіденційність якої охороняється законом, використовувати інші засоби, що суперечать чинному законодавству (Правила адвокатської етики: Затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17.11.2012 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS20912.html).

Незалежність адвокатури є одним з головних принципів адвокатської діяльності. Отже, повинні не тільки існувати надійні механізми забезпечення цього принципу, а й беззастережне його дотримання (Вільчик Т. Б. Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою / Т. Б. Вільчик // Вісник Академії адвокатури України. — 2014. — Т. 11, № 2. — С. 63–74).

Адвокатура є комплексним проявом як державного, так і суспільного інтересу, оскільки саме через адвокатуру і завдяки їй правова держава реалізує можливість забезпечення своїм громадянам їхніх прав і свобод. Діяльність адвокатів, з одного боку, носить конституційно обумовлений державно-значимий характер, а з іншого, — адвокати повинні бути максимально незалежні від держави, щоб ефективно захищати громадян і юридичних осіб від адміністративного свавілля. Адвокатура — унікальне юридичне явище, це єдина організація, яка виконує державну (публічно-правову) функцію і не є при цьому державним органом. Адвокатура, навпаки, зберігає незалежність від держави (Подолька А. М. Захист прав і свобод громадян засобами адвокатури / А. М. Подолька // Форум права. — 2009. — № 1. — С. 429–433).

Стаття 5 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» також встановлює, що адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб. Водночас, держава створює належні умови для діяльності адвокатури та

забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності, забезпечує необхідне фінансування оплати праці адвокатів за рахунок держави в разі надання безоплатної вторинної правової допомоги; узагальнює адміністративні дані про адвокатську діяльність; сприяє проведенню заходів щодо підвищення професійного рівня адвокатів. Місцеві органи державного управління у межах своєї компетенції сприяють адвокатам та адвокатським об'єднанням у вирішенні соціальних питань, надають їм в оренду придатні для роботи приміщення.

Принцип конфіденційності пронизує всю адвокатську діяльність. Стаття 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає найважливіші положення інституту адвокатської таємниці. Дотримання принципу конфіденційності є необхідною та щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання правової допомоги, здійснення захисту та представництва. Тому збереження конфіденційності будь-якої інформації, яка визначена як предмет адвокатської таємниці даним законом або становить персональні дані про фізичну особу, які охороняються законодавством з питань захисту персональних даних, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується.

Згідно принципу уникнення конфлікту інтересів адвокат не має права прийняти доручення, якщо інтереси клієнта об'єктивно суперечать інтересам іншого клієнта, з яким адвокат пов'язаний договором про надання правової допомоги, або якщо є розумні підстави вважати, що передбачуваний розвиток інтересів нового і попереднього клієнтів призведе до виникнення конфлікту інтересів. Також адвокат не має права прийняти доручення, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з тим, що адвокат отримав від іншого клієнта конфіденційну інформацію, яка охоплюється предметом адвокатської таємниці або захищається законодавством в інший спосіб і у перспективі може бути використана при наданні правової допомоги новому клієнту.

Отже, можна зробити висновок, що принципи верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів мають велике значення для організації та діяльності адвокатури України.